ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ «ПОДІЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ»
Навчально-науковий інститут бізнесу і фінансів

Кафедра економіки, підприємництва, торгівлі та біржової діяльності

КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

НА ТЕМУ:

«ПЕРСПЕКТИВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В УКРАЇНІ В УМОВАХ ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ ТА ДЕЦЕНТРАЛІЗАЦІЇ РЕГІОНІВ»

Виконав:
здобувач освітнього ступеня «Магістр»,
освітньо-професійної програми
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»,
спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля», денної форми навчання
КУНІЧАК Олег Ігорович

Керівник:
Д-р екон. наук, професор
ВОЛОЩУК Катерина Богданівна

Оцінка захисту:
Національна шкала _____
Кількість балів ____ Шкала ECTS ___
«____»_____ 2025 р.

Допускається до захисту:
«____»_____2025 р.

Гарант освітньо-професійної програми
«Підприємництво, торгівля та біржова діяльність»
Спеціальності 076 «Підприємництво та торгівля»
_____ (ВОЛОЩУК К.Б.)

м. Кам’янець-Подільський, 2025

ЗМІСТ

ВСТУП	3
РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ТА МЕТОДОЛОГІЧНІ ОСНОВИ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В СУЧАСНИХ УМОВАХ	6
1.1. Економічна природа підприємницької діяльності та обґрунтування її поступального розвитку	6
1.2. Інституційні та економічні механізми підтримки розвитку підприємництва в Європі та Україні	17
1.3. Теоретичні та методологічні виміри інноваційного розвитку в умовах процесів європейської інтеграції та регіональної децентралізації	30
Висновки до розділу 1	38
РОЗДІЛ 2. ГЛОБАЛЬНІ ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА В КОНТЕКСТІ ВИКЛИКІВ ЕКОНОМІЧНОГО СЕРЕДОВИЩА	41
2.1. Ключові обмеження та пріоритети українських підприємницьких структур у кризових економічних умовах	41
2.2. Аналіз міжнародного досвіду сприяння підприємництву в умовах сучасних глобальних викликів	53
2.3. Порівняльна оцінка фінансово-економічних показників підприємництва в Португалії та Україні	64
Висновки до розділу 2	74
РОЗДІЛ 3. СТРАТЕГІЧНІ ПІДХОДИ ДО РОЗВИТКУ ПІДПРИЄМНИЦТВА З ОГЛЯДУ НА СУЧАСНІ ВИКЛИКИ	77
3.1. Інноваційно-орієнтована стратегія розвитку підприємництва відповідно до глобальної економічної трансформації	77
3.2. Застосування європейських практик цифровізації як інструменту посилення економічної динаміки підприємництва	89
Висновки до розділу 3	108
ВИСНОВКИ	110
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ	114
ДОДАТКИ	127

ВСТУП

У сучасних умовах, що характеризуються швидкою глобалізацією та прискореними технологічними трансформаціями, трансфер та контекстуальна адаптація міжнародного досвіду стає критичним фактором конкурентоспроможності та стійкості українських підприємств. Такий досвід може охоплювати управлінські практики, маркетингові підходи, управління інноваціями та моделі стратегічного планування.

Інтеграція передового іноземного досвіду дозволяє українському бізнесу ефективніше вирішувати проблеми, пов'язані зі змінами в регуляторних актах, загостренням ринкової конкуренції та нестабільністю економічних умов. Такий обмін знаннями сприяє зміцненню підприємницької екосистеми України та підвищує її потенціал до інноваційного розвитку.

Метою дослідження є поглиблення теоретичних та практичних основ адаптації іноземного досвіду до розвитку підприємництва в Україні в умовах сучасних викликів.

Для досягнення цієї мети поставлені такі **завдання:**

визначити економічну сутність підприємництва та обґрунтувати необхідність його розвитку;

дослідити європейські та українські підходи до формування механізмів розвитку підприємництва;

розкрити теоретичні та методологічні основи інноваційного розвитку в контексті європейської інтеграції та регіональної децентралізації;

визначити ключові проблеми та потреби українського підприємництва в кризових економічних умовах;

дослідити міжнародний досвід розвитку підприємництва на тлі сучасних глобальних викликів;

проаналізувати фінансово-економічний стан підприємницької діяльності в Португалії та Україні;

запропонувати інноваційно-орієнтовану стратегію розвитку підприємництва, адаптовану до кризових тенденцій у світовій економіці;

дослідити європейський досвід цифровізації бізнесу як рушійної сили підприємницького економічного зростання.

Наукова новизна. Дослідження просуває наукові підходи до основних складових механізму розвитку підприємництва в контексті цифровізації та європейської інтеграції. На відміну від існуючих оцінок, заснованих на квантильних поділах рейтингів інноваційної економіки, дослідження наголошує на формуванні інноваційно-орієнтованої економічної моделі, побудованої на нових та широкодоступних інноваційних рішеннях.

Об'єктом дослідження є бізнес-процеси, що визначають розвиток підприємництва.

Предметом дослідження є теоретичні, методологічні та практичні основи адаптації зарубіжного досвіду для розвитку підприємництва в Україні.

У дослідженні було застосовано низку методів дослідження. Для оцінки критеріїв та тенденцій розвитку підприємництва використовувалися системний, діалектичний та трендовий аналіз. Для вивчення практик розвитку цифрового бізнесу в розвинених економіках та в Україні використовувався метод рейтингу та порівняльний аналіз. Крім того, для ілюстрації загальних закономірностей та динаміки розвитку підприємництва використовувалися графічні методи.

Практична цінність висновків, рекомендацій та їх обґрунтованість.

Встановлено, що в умовах глобальної нестабільності інноваційна стратегія розвитку підприємництва набуває ключового значення відповідно до глобальної економічної трансформації. Проаналізовано зв’язок між інвестиційною активністю та рівнем інноваційності підприємництва. Проведене рейтингування країн за рівнем цифрової трансформації бізнесу дало змогу визначити держави, досвід яких є найбільш релевантним для адаптації в Україні – Швеція, Данія та Фінляндія, які демонструють високі

стандарти цифрового розвитку та ефективні моделі впровадження цифрових технологій у підприємницькому секторі.

Інформаційна база дослідження включає законодавчі акти України та Португалії, укази Президента, нормативні документи Кабінету Міністрів, Міністерства економіки, довкілля та сільського господарства України, статистичні та аналітичні дані Державної служби статистики України, Європейського Союзу, а також матеріали Європейської Комісії та Організації економічного співробітництва та розвитку, дані ЄБРР і НБУ, Global Entrepreneurship Monitor, Національного інституту стратегічних досліджень. Важливими аналітичними джерелами також слугували наукові праці, присвячені питанням розвитку підприємництва, консолідований баланс та звіти фірми «Linha Global» Португалія.

Апробація результатів роботи. Основні положення і отримані результати досліджень оприлюднені на: Всеукраїнській науково-практичній інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти: «Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва та торгівлі» (30 квітня 2025 року). Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2025р. та IV Міжнародній науково-практичній інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі» (02-03 жовтня 2025 року). м. Дніпро: ДДАЕУ, 2025 р.

Структура роботи: загальний обсяг роботи 127 сторінок., містить 16 рисунків та 19 таблиць, а також додатки. Список використаних джерел містить 124 джерел.

ВИСНОВКИ

На основі проведеного дослідження зроблено наступні висновки:

1. Виконано систематичне узагальнення концептуальних підходів до підприємництва на різних етапах економічного розвитку, виокремлено характерні риси підприємця та упорядковано методологічні підходи до оцінки його впливу на економічний прогрес. Проведено історико-термінологічний аналіз понять «підприємництво», «бізнес» і «підприємець», а також окреслено правові рамки їх тлумачення в національному та міжнародному законодавстві. Запропоновано трактування «підприємництва» як процесу створення й управління підприємницьким суб'єктом з метою отримання прибутку, а «підприємця» - як особи, відповідальної за реалізацію цього процесу.

2. Проаналізовано теоретичні засади формування механізму реалізації підприємницької діяльності та його складових - економічної, організаційної й соціальної - з акцентом на особливостях їхньої взаємодії. Систематизовано форми, функції, принципи та умови розвитку підприємництва, а також методи його регулювання. В роботі представлено структурну схему механізму розвитку підприємницької діяльності.

3. Досліджено, що малі підприємства України складають 94,17% кількісної структури бізнесу, але мають найменший обсяг реалізованої продукції (19%), порівняно з середніми (44%) та великими (37%) підприємствами. Рейтинг інноваційного розвитку свідчить, що Україна посідає 29 місце з 49 і має значні проблеми з урядовими програмами підтримки, розвитку підприємництва, податками та бюрократією. Основні виклики для виходу на зовнішні ринки для українських МСБ: обмежений фінансовий ресурс (29%), недостатні професійні знання (27%) та нестача виробничих потужностей (12%).

4. Серед основних проблем, що стримують розвиток бізнесу, виділено: скорочення попиту і втрата ринків збуту; зростання витрат,

зокрема на комунальні послуги та сировину; зниження продуктивності праці; неможливість довгострокового прогнозування та загальна нестабільність умов; обмежені можливості для підвищення заробітної плати; руйнування логістичних ланцюгів; дефіцит оборотних коштів і сировини; втрата доступу до кваліфікованих фахівців; проблеми з обслуговуванням кредитних зобов'язань і втратою активів; потреба в заміні програмного забезпечення; посилені перевірки контролюючих органів; брак навичок для оперативної переорієнтації бізнесу в умовах воєнного часу, а також послаблення корпоративної культури внаслідок переходу на дистанційні форми роботи та інші супутні фактори.

5. Воєнні дії спричинили додаткові ускладнення для бізнесу: підвищення цін на сировину, часті відключення енергопостачання, логістичні збої, зниження попиту на товари та послуги, порушення ланцюгів постачання, державне регулювання валютного курсу, дефіцит обігових коштів, нестача робочої сили через мобілізацію та брак палива. Іноземні компанії також зазнають негативних наслідків через ділові зв'язки з українськими, російськими та білоруськими контрагентами. У відповідь уряди країн ЄС впроваджують заходи підтримки, зокрема зниження податкового навантаження, надання субсидій, тимчасове звільнення від плати за енергоносії, фінансову допомогу та консультаційні послуги. Загалом європейські підприємства демонструють переважно песимістичні очікування щодо подальшого розвитку підприємництва.

6. Правильно сформульована та обґрунтована інноваційна стратегія розглядається як ключовий чинник забезпечення сталого розвитку підприємства. Інновації, особливо в контексті адаптації до змін зовнішнього середовища, виступають інструментом виявлення й аналізу нових продуктів і технологічних процесів. Така стратегія задає орієнтири розвитку, спрямовані на реагування на сучасні виклики, і забезпечує пристосування підприємства до вимог ринку та клієнтів, що підвищує його конкурентоспроможність.

7. Аналіз інноваційного розвитку в Україні виявив, що низька

енергоефективність зумовлена застарілим обладнанням і технологічними процесами, значною часткою енергоємних виробництв у ВВП та недостатнім розвитком IT-сектору й сфери послуг. Ці недоліки можуть бути усунені шляхом активізації інноваційних процесів на підприємствах. У роботі наведено перелік двадцяти найбільш інноваційно активних українських компаній та охарактеризовано позицію України за компонентами Глобального індексу інновацій.

8. Обґрунтовано, що інноваційна стратегія має бути функціональною, оскільки вона визначає модель поведінки підприємства на ринку. Запропоновано поетапний підхід до її розроблення та підкреслено, що успішна реалізація залежить від концентрації матеріальних, фінансових і інтелектуальних ресурсів на пріоритетних напрямах інноваційного розвитку. Виокремлено фактори, які слід враховувати при формуванні стратегії: ринкова позиція, виробничий потенціал, системи управління, етичні норми та корпоративна культура, а також науковий потенціал. Окремо розглянуто механізми адаптації інноваційних процесів до сучасних викликів, зокрема застосування цифрових платформ та перехід до внутрішньо корпоративних або відкритих моделей інновацій.

9. Проведено діагностику цифровізації та використання інноваційних технологій серед підприємств країн ЄС-27 на основі дев’яти індикаторів; на їхній основі сформовано індекс цифровізації, що дозволив оцінити рівень діджиталізації окремих країн і взаємозв’язок цього індексу з економічними параметрами. Найвищі значення індексу зафіксовано в Данії, Фінляндії та Бельгії; найнижчі - у низці країн Центральної та Східної Європи (Угорщина, Болгарія, Румунія, Греція, Польща, Латвія, Словаччина, Кіпр, Литва). Загалом компанії «старих» членів ЄС активніше впроваджують цифрові технології, ніж підприємства країн «нового» Союзу, за винятком Мальти та Словенії, які випереджають за діджиталізацією деякі великі економіки. На підставі дослідження виокремлено три групи країн за рівнем цифровізації (високий, помірний, низький) та запропоновано заходи для

розвитку підприємництва: посилення державної підтримки через фінансові програми, спрощення податкового режиму й зниження бюрократичних бар’єрів, розширення доступу до професійної освіти й тренінгів для підприємців та розвиток інфраструктури підтримки МСП.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Ареф'єва О. В., Вовк О. М., Дмитрик Х. Ю. Стратегічні орієнтири реалізації інноваційного потенціалу транспортних підприємств при відбудові економіки. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2022. № 36. С. 40-44.

2. Ареф'єва О., Пілецька С., Лістрова М. Формування конкурентної стратегії підприємства в системі антикризового управління. *Економіка та суспільство.* 2022. № 43. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-43-35 .

3. Білик Т О. Мале підприємництво: розвиток та прибутковість. *Формування ринкових відносин в Україні.* 2014. № 10. С. 78-84.

4. Білорус О. Г Фінансові та грошово-кредитні чинники інвестиційно- інноваційного розвитку малого та середнього бізнесу. *Банківська справа.* 2014. № 1. С. 14-18.

5. Біляк Т. О., Бірюченко С. Ю., Бужимська К. О. та ін. Основи підприємництва; під заг. ред. Н.В. Валінкевич. Житомир : ЖДТУ, 2019. 493 с.

6. Вдовічен А. А., Вдовічена О. Г. Триєдиний вектор стабілізації економіки України в умовах неконтрольованих глобальних викликів. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту. Серія: Економічні науки.* 2020. № 1 (77). С. 12-30.

7. Вебер М. Протестантська етика і дух капіталізму. К.: Основи, 1994. 261 с.

8. Витвицька О., Суворова С., Корюгін А. Вплив цифрового маркетингу на розвиток підприємництва в умовах війни. *Економіка та суспільство.* 2022. № 40. URL: https://economyandsociety.in.ua/index.php/journal/article/view/1518.

9. Волощук Н. Ю. Теоретичні підходи до дослідження сутності категорії малого підприємництва. *Науковий вісник Мукачівського державного університету. Сер.: Економіка.* 2015. № 2 (2). С. 13-17.

10. Вплив атак на українську енергосистему на роботу бізнесу.

Європейська Бізнес Асоціація. 2023. URL https://eba.com.ua/wp-content/uploads/2022/12/energy1.png (дата звернення: 07.02.2024).

11. Гетманець О. П., Коробцова Д. В., Єжелий Ю. О. Глобалізація та міжнародна економіка: складність інтеграції ринків та економічні наслідки на рівні країн (український досвід). *Академічні Візії.* 2023. № 20. ЦКЬ : https://www.academy- vision.org/index.php/av/article/view/456/412 (дата звернення: 07.02.2024).

12. Гончаренко В. В., Бабенко В. О., Пантелеймоненко А. О., Пожар А. А. Інноваційний розвиток відновлювальної енергетики Китаю. *Економічний простір.*

13. № 152. С. 5-16.

14. Гончаренко В. В., Пантелеймоненко А. О., Пожар А. А. Китай у глобальному Індексі інновацій. *Вісник Чернівецького торговельно-економічного інституту.* 2019. № 75-76. С. 77-85

15. Гончаренко В. В., Пантелеймоненко А. О., Пожар А. А., Гончаренко Д. В. Кооперативи у сфері ІТ: існуючий досвід та можливі моделі. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі. Серія «Економічні науки».* 2019. № 3(94). С. 108-117.

16. Господарський кодекс України: Закон України **№2** 436-IУ, поточна редакція від 08.03.2024. Відомості Верховної Ради. URL: https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/436-15#Text (дата звернення: 07.02.2024).

17. Грибіненко О. Діджиталізація економіки в новій парадигмі цифрової трансформації. *Міжнародні відносини. Серія «Економічні науки».* 2018. № 16. С. 35-37.

18. Грудзевич Ю. І. Сутність механізму реалізації підприємницької діяльності та його складових. *Наукові записки Національного університету «Острозька академія». Серія «Економіка».* 2014. № 25. С. 9-14.

19. Гудзь О., Федюнін С. Діджиталізація як конкурентна перевага підприємств. *Економіка. Менеджмент. Бізнес.* 2019. № 3 (29), С. 18-24.

20. Гуренко А., Гашутіна О. Напрями розвитку систем управління в

умовах діджіталізації бізнесу в Україні. *Економіка і суспільство.* 2018. № 19. С. 739-745.

21. Дикань В., Фролова Н. Напрями та інструменти державної підтримки розвитку малого та середнього бізнесу в Україні у воєнний час. *Економіка та суспільство.* 2022. № 38. URL: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-38-56.

22. Дослідження ділових настроїв підприємництва, країн світу. URL: https://surl.li/pljnze.

23. Дослідження ділових настроїв підприємництва України. URL: https://surl.li/okhbcm .

24. Драбенко Т. Б., Бойчук Н. Я. Діджиталізація бізнес-процесів в умовах СОУГО-19. *Збірник тез доповідей: Волинський нац. університет ім. Лесі Українки.* № 5. С. 456-458.

25. Дубина М., Козлянченко О. Концептуальні аспекти дослідження сутності діджиталізації та її ролі в розвитку сучасного суспільства. *Проблеми і перспективи економіки та управління.* 2019. № 3 (19). С. 21-32.

26. Експрес-оцінка впливу війни на мікро-, малі та середні підприємства в Україні. Аналітичний звіт. Київ: Програма розвитку ООН в Україні, 2022. 77 с.

27. ЄБРР. Проблеми та потреби МСБ майже через рік після початку війни: витяги з комплексного дослідження ринку малого та середнього бізнесу в Україні. URL : https://www.merezha.ua/reports/2023/Challenges-and-Needs-of-SMEs-in-War- Time.pdf

28. Єпіфанова І.Ю. Формування інноваційних стратегій промислових підприємств у сучасних умовах. *Підприємництво та інновації.* 2020. № 13. С. 33-39.

29. Жарикова А. Бізнес під час війни: скільки підприємців почали працювати «на закордон». *Економічна правда.* 2022. URL: https://surl.li/pteusq

30. Жигірь А. А. Сутність підприємництва та чинники його економічного розвитку. *Інвестиції: практика та досвід.* 2015. № 20. С. 28-

33.

31. Зборик Д. С., Стрілець В. Ю. Проблеми та потреби підприємництва України в умовах кризового економічного середовища. *Вплив глобалізаційних процесів та цифрової трансформації на формування міжнародного економічного клімату та фінансової екосистеми:* матеріали міжнародної науково-практичної інтернет- конференції (м. Полтава, 28 березня 2024 року). Полтава, ПУЕТ, 2024. С. 305-309.

32. Інформаційні матеріали щодо стану інноваційної діяльності. URL: https://surl.li/eggjpj

33. Інформація офіційного сайту Державної служби статистики України. URL : https://www.ukrstat.gov.ua/ .

34. Ковальчук Н., Калугарь А. Виклики для підприємств України в умовах війни з росією. Економіка та суспільство. 2022. № 42. DOI: https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-42-57

35. Колещук О. Я. Моделі формування розвитку інноваційної діяльності. *Економічний вісник.* 2019. № 1. С. 86-95.

36. Конституція України 28.06.1996 № 254к/96-ВР. URL: http://zakon1.rada.gov.ua

37. Коробка С. В. Діджиталізація підприємницької діяльності. *Вісник Харківського національного університету ім. В. Н. Каразіна серія «Економічна».* 2021. № 100. С.10-15.

38. Король С., Польовик Є. Діджиталізація економіки як фактор професійного розвитку. *Modern Economics.* 2019. № 18. С. 67-73

39. Крючкова Н. М., Гацька Л. П., Лук'яненко Н. Е., Єжелий Ю. О. Український економічний вимір: четверта промислова революція. *Академічні візії.* 2023. № 18. URL : https://surl.li/arrlnw .

40. Кулик В. А., Карпенко Є. А., Любимов М. О., Артеменко А. В. Децентралізація та створення об'єднаних територіальних громад у Полтавській області як складові успіху інноваційної діяльності. *Маркетингове тестування ринкових перспектив товарних інновацій* :

монографія / за заг. ред. Є. І. Нагорного. Суми : Триторія, 2020. С. 117-134.

41. Кунічак О. Розвиток ринку нерухомості Португалії Зб. наук. пр. Всеукраїнської науково-практичної інтернет-конференції науковців та здобувачів вищої освіти: «Сучасні виклики та перспективи розвитку економіки, підприємництва та торгівлі» (30 квітня 2025 року). Кам'янець-Подільський: Заклад вищої освіти «Подільський державний університет», 2025. 392 с. С. 219-226. URL: https://surl.li/gofvnt

42. Кунічак Олег. Тренди і напрями розвитку інноваційного розвитку підприємництва та торгівлі Португалії. / Зб. наук. пр. IV Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції «Актуальні проблеми економіки, управління та маркетингу в аграрному бізнесі» (02-03 жовтня 2025 року). м. Дніпро: ДДАЕУ, 2025. 261 с. С. 21-23.

43. Лазоренко Т., Шолом І. Діджиталізація як основний фактор розвитку бізнесу. *Збірник тез доповідей міжнар. наук.-практ. конференції «Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи».* 2020. № 1. С. 50-51.

44. Лазоренко Т. В., Пащук Л. В., Єжелий Ю. О. Проблеми комплексної оцінки впливу глобальних підприємницьких структур на розвиток національної економіки. *Економіка. Фінанси. Право: Аналітик.* '2023. № 7. С. 10-16.

45. Лєзіна А. В., Борей А. А. Діджиталізація бізнес-процесів сучасного підприємства. *Збірник тез доповідей. Київ: ДВНЗ «Київський національний економічний університет імені Вадима Гетьмана».* 2020. С. 95-96.

46. Лігоненко Л., Хріпко А., Доманський А. Зміст та механізм формування стратегії діджиталізації в бізнес-організаціях. *Інтернаука: міжнародний науковий журнал. Економічні науки.* 2020. № 22 (62). 2 т. С. 21-24.

47. Луцяк В. В. Характеристики і функції підприємництва та деякі теоретико- методологічні завдання маркетингу. *Менеджмент інновацій.*

2019. № 2. С. 208-219.

48. Мадрига Г. М. Поняття, місце і роль малих підприємств в економіці: економічні і соціальні аспекти. *Вісник Національного університету «Львівська політехніка». Менеджмент та підприємництво в Україні: етапи становлення і проблеми розвитку.* 2013. № 767. С. 154-163.

49. Матусова О. М. Сутність і класифікація малого сільського підприємництва. *Проблеми і перспективи розвитку підприємництва.* 2016. № 1. С. 12-17.

50. Національна економічна стратегія 2030. URL: https://nes2030.org.ua/#rec246061582.11. Топ-20

51. Рейтинг найбільш інноваційних компаній України. URL: https://www.dsnews.ua/ukr/economics/top-20-samyh-innovatsionnyh- kompaniy-ukrainy-02122019220000.

52. Нікітенко К. С. Підприємницька діяльність: аспекти, тенденції і перспективи розвитку в умовах пандемії. *Ефективна економіка.* 2021. № 12. URL: https://surli.cc/csfklc

53. Нове щомісячне опитування підприємств (презентації). Український бізнес під час війни. URL: https://surl.li/iesqct

54. Оберемчук В. Ф., Демченко Т О. Підприємництво під час війни: особливості, сенс, пріоритети. *Бізнес, інновації, менеджмент: проблеми та перспективи:* матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції. Київ, 2022. С. 88.

55. Огляд інструментів підтримки бізнесу в період воєнного стану в Україні (грудень 2022). Національний інститут стратегічних досліджень, 2023. URL: https://niss.gov.ua/en/node/4794.

56. Омаров А. М. Господарсько-правове забезпечення малого підприємництва в Україні. *Економічна теорія та право.* 2016. № 1. С. 159-170.

57. Паращич М. І., Ноджак Л. С. Діджиталізація та її роль у діяльності українських підприємств. *Менеджмент та підприємництво в*

Україні: етапи становлення та проблеми розвитку. 2022. № 2 (8). С. 192-200.

58. Педченко Н. С., Кімуржий М. І., Стрілець В. Ю. Стратегічне управління потенціалом розвитку підприємств житлово-комунального господарства: теорія, методологія, практика: монографія. Полтава : ПУЕТ, 2020. 271 с.

59. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю. Державна підтримка розвитку малого підприємництва в умовах євроінтеграційних процесів України : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2022. 250 с.

60. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С. Макроконкурентна парадигма інноваційного розвитку національної економіки. Наукові перспективи. 2022. №1 (19). С. 351-360.

61. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С. Міжнародний досвід державної підтримки діджиталізації малого та середнього підприємництва : монографія. Полтава : ПУЕТ, 2022. 141 с.

62. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С., Опанасюк А. О. Інтегральна оцінка ефективності та результативності управління фінансовими ресурсами підприємства. *Науковий вісник Полтавського університету економіки і торгівлі.* 2020. № 3 (99). С. 39-47.

63. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Яріш О. В., Сокіл А. А., Муха М. Ю. Державна підтримка відновлення малого підприємництва в Україні у післявоєнний період: галузевий аспект. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: «Економіка і менеджмент».* 2023. № 57. С. 37-47.

64. Педченко Н. С., Франко Л. С. Державна політика захисту інтелектуальної власності як інструмент стимулювання інноваційного розвитку національної економіки. *Науковий вісник ПУЕТ.* 2022. № 1 (105). С. 106-114.

65. Педченко Н. С., Стрілець В. Ю., Франко Л. С. Особливості державної інноваційної політики в епоху Індустрії 4.0. Комерціалізація

інновацій в умовах індустрії 4.0 : монографія / за заг. ред. канд. екон. наук, доц. Л. Ю. Сагер. Суми : Сумський державний університет, 2023. С. 326-334.

66. Педченко Н. С., Франко Л. С. Формування теоретичного базису взаємозв'язку інноваційної політики та конкурентоспроможності національної економіки. *Причорноморські економічні студії.* 2021. № 71. С. 69-77.

67. Писарчук О. В., Орел Ю. Л., Єжелий Ю. О. Особливості бюджетування грантових заявок: аналіз повоєнної відбудови української економіки. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права..* 2023. № 37. С. 451-458.

68. Пищуліна О., Маркевич К. Ринок праці в умовах війни: основні тенденції та напрями стабілізації: аналітична записка. Київ: Razumkov centre, 2022. URL: https: //razumkov.org.ua/images/2022/07/18/2022-ANALIT ZAPIS-PISHULINA-2.pdf

69. Підприємництво: навч. посіб. / за заг. ред. Г. І. Купалової. Київ : «Київський університет», 2022. 376 с.

70. Податковий кодекс України від 02.12.2010 № 2755-VI URL:: http://zakon1.rada.gov.ua (дата звернення: 22.02.2024).

71. Про бухгалтерський облік і фінансову звітність в Україні : Закон України від 16.07.1999 № 996-XIV (із змінами та доповненнями). URL: http://search.ligazakon.ua//ed_2006_02_09/T990996.html.

72. Про зайнятість населення : Закон України від 05.07.2012 № 5067-VI.Відомості Верховної Ради. *2013. № 24. Ст. 243.*

73. Про затвердження форм заяв для отримання роботодавцем дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, продовження строку дії дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства, внесення змін до дозволу на застосування праці іноземців та осіб без громадянства : постанова Кабінету Міністрів України від 15.11.2017 № 858. *Офіційний вісник України.* 2017. № 94. Ст. 27.

74. Про розвиток та державну підтримку малого і середнього

підприємництва в Україні: Закон України від 22.03.2012 № 4618-УІ. ШЬ: http://zakon.rada.gov.ua

75. Прохорова В. В., Шкуренко О. В. Інноваційність підприємств як детермінанта створення промислово-технологічних кластерів в контексті розвитку інноваційного співробітництва. *Проблеми економіки.* № 6 (46). 2021. С.159-168.

76. Прохорова В., Божанова О., Дуднєва Ю. Конвергентно-когнітивні основи інноваційного розвитку промислових підприємств. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика» Серія «Економіка».* № 10 (20). URL : https://doi.org/10.33296/2707-0654-10(20)-07

77. Пукало О. Теоретичні проблеми та перспективи розвитку малого бізнесу в Україні. *Вісник Тернопільського національного економічного університету.* 2017. № 4. С. 31-37.

78. Ринок праці в умовах війни: тенденції та перспективи. *Національний інститут стратегічних досліджень.* 2022. URL: https://mss.gov.ua/news/komentari-ekspertiv/rynok-pratsi-v-umovakh-viyny-tendentsiyi-taperspektyvy

79. Сакун Л. М., Вєдєніна Ю. Ю., Сухомлин Л. В., Цимбал О. С. Формування стратегії антикризового управління на підприємствах машинобудування в умовах змін. *Вісник Хмельницького національного університету.* 2021. № 5. Т. 2. С. 35-40.

80. Статистичні дані управління Європейського Союзу. URL: https://ec.europa.eu/eurostat/data/database

81. Стратегія розвитку сфери інноваційної діяльності на період до 2030 року.URL : https://zakon.rada.gov.Ua/laws/show/526-2019-%D1%80#Text.

82. Стрілець В. Ю. Досвід ТНК у застосуванні інноваційних методів мотивації персоналу (на прикладі компанії «BNP Paribas Group»). *Причорноморські економічні студії.* 2021. № 71. С.40-47.

83. Стрілець В. Ю. Забезпечення розвитку малих підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Полтава, ПУЕТ, 2019. 457 с.

84. Стрілець В. Ю., Гаращенко Б. В., Соколовський В. Р Зелені інновації як каталізатор інноваційних змін в системі управління підприємством. *Науковий вісник ужгородського національного університету. Серія «Міжнародні економічні відносини та світове господарство».* 2023. № 48. С. 76-81.

85. Стрілець В. Ю., Материнко В. О., Сокіл А. А. Посередницькі механізми реконфігурації можливостей цифрових платформ для створення інноваційних бізнес- моделей МСП. *Інфраструктура ринку.* 2023. № 73. С. 101 -106

86. Стрілець В.Ю. Забезпечення розвитку малих підприємств: теорія, методологія, практика: монографія. Полтава, ПУЕТ, 2019. 457 с.

87. Флегантова А. Л. Державне регулювання інноваційно-інвестиційної діяльності в Україні в контексті можливостей імплементації світового досвіду. *Європейський вектор економічного розвитку.* 2019. № 2 (27). С. 115-124.

88. Франко Л. С. Математичне моделювання відповідності державної інноваційної політики України міжнародним стандартам створення сприятливого бізнес-середовища. *Таврійський науковий вісник. Економіка.* 2023. № 15. С. 123-133.

89. Франко Л. С. Оцінка потенційних можливостей інноваційного розвитку національної економіки на регіональному рівні з використанням засобів штучного інтелекту. Економіка та суспільство. 2023. № 47. URL: https://economyandsociety. in.ua/index.php/j ournal/article/view/2170

90. Франко Л. С. Роль Цифрової трансформації інновацій у підвищенні конкурентоспроможності України: сучасний стан та перспективи. *Економіка та суспільство.* 2022. № 42. URL: https://economyandsociety . in.ua/index.php/) ournal/article/view/1636

91. Фролова В. Ю. Актуальні проблеми діяльності суб’єктів малого підприємництва в Україні. *Вісник Бердянського університету менеджменту і бізнесу.* 2017. № 1(37). С. 16-34.

92. Черняєва О.В. Сутність і значення малого підприємництва у світовій економіці. *Східна Європа: економіка, бізнес та управління.* 2017. № 3 (08). С. 33-42.

93. Чобіток В. І., Шелест Т. М. Система управління промисловими підприємствами в умовах інноваційного розвитку: науково-практичні аспекти оцінки. *Проблеми економіки.* № 2 (48). 2021. С. 169-180.

94. Шацька З. Я. Сутність дефініції поняття «підприємницька структура» та підходи до її трактування. *Вісник Київського національного університету технологій та дизайну. Серія Економічні науки.* 2018. № 6 (129). С. 111-123.

95. Шишлюк В. Р. Підприємницька діяльність в Україні та Польщі: поняття, основні принципи та особливості регулювання. *Економіка та суспільство.* 2022. № 41. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2022-41-3 .

96. Шкуренко О., Чорна Т. Інноваційна стратегія розвитку підприємства в умовах адаптації до сучасних викликів. *Електронне наукове фахове видання «Адаптивне управління: теорія і практика» Серія «Економіка».* 2023. № 16 (32). URL: https://surl.li/dsmzts.

97. Шкурупій О., Педченко Н., Шимановська-Діанич Л., Яхно Т., Франко Л. Макроекономічний ефект соціальної відповідальності бізнесу: міжнародний статус України. *Фінансово-кредитна діяльність: проблеми теорії та практики.* 2022. № 6 (41). С. 318 -328.

98. Шоля Р. І. Сутність підприємництва та його роль у економічному розвитку регіону. *Науковий вісник Херсонського державного університету. Сер. : Економічні науки.* 2016. № 21 (1). С. 133-136.

99. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд: вересень 2022 року.

100. Національний банк України, 2022. URL: https://surl.li/iulvgz.

101. Щомісячний макроекономічний та монетарний огляд: січень 2023 року. Національний банк України, 2023. URL: https://surl.lu/cxkfkb

102. Як перейти до інноваційного зростання в Україні. URL:

https://surl.li/dkjgpk .

103. Як український бізнес виживає в умовах війни? https://surl.li/flxuqy

104. Ястремська О. М., Гудима О. В., Єжелий Ю. О., Лук'янихін В. О. Новітні інноваційні освітні системи і технології в галузі менеджменту. *Наукові записки Львівського університету бізнесу та права. Серія Економічна. Серія Юридична.* 2023. № 37. С. 465-472. URL : https://surl.lt/jphgoz .

105. Cantillon R. Essay on the Nature of Trade in General. Edited by A. E. Murphy. Indianapolis: Liberty Fund, 2015. URL : https://surl.li/hvgmkb.

106. EU PolicyWatch: Database of national-level policy measures URL : https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/.

107. Flehantova A. The main Features of Innovation Implementation in the Creative Industries Market *Економіка та суспільство.* 2023. № 48. URL : https://doi.org/10.32782/2524-0072/2023-48-66.

108. Flehantova A. Innovations and its Impact on the Competitiveness of TNCs on the Creative Industries Market (on the Example of the «Walt Disney Company»). *Підприємництво і торгівля.* 2023. № 37. С. 93-98.

109. Frank H. Knight, Risk, Uncertainty and Profit. Boston and New York, Houghton Mifflin Company, 1921. 381 p.GEM. 2023/2024 Global Report: 25 Years and Growing. URL: https://surl.li/dycejq.

110. Global Innovation Index URL: https: //www.wipo. int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_gii_2021/ua.pdf. .

111. Global Innovation Index URL : https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo_pub_2000_2022/ua.pdf. .

112. Global Innovation Index2023. URL https://www.wipo.int/edocs/pubdocs/en/wipo-pub-2000-2023/ua.pdf .

113. Guerrero M. C., Aumayr-Pintar C. Policies to support EU companies affected by the war in Ukraine. 2022. URL : https://www.eurofound.europa.eu/en/resources/article/2022/policies-support-eu-

companies-affected-war-ukraine .

114. Honcharenko V., Panteleimonenko A., Pozhar A., Stetsenko V. Cooperatives in IT sector: theoretical and practical aspects. *Periodicals of Engineering and Natural Sciences.* 2019. Vol. 7. № 2. P. 597-607.

115. Honcharenko, V., Panteleimonenko A., Pozhar, A., Sobchak, H., Klymenko V. Socially Oriented Model of Providing Medical and Dental Services in The Industry 4.0. *Estudios de Economia Aplicada.* Vol. 38, № 3 (1). 2020. P. 1-10.

116. Pedchenko N., Tul S. Shkurupii O. Deyneka T. Flehantova A. The Impact of Digitalization on Employment Transformation in Countries with Different Income Levels. *Financial and Credit Activities: Problems of Theory and Practice.* 2021. **№2** 4 (39). P. 216 - 227.

117. Pylypenko H., PylypenkoYu., Prokhorova V., Mnykh O. DubieiYu. Transition to a new paradigm of human capital development in the dynamic environment of the knowledge economy. Naukovyi Visnyk Natsionalnoho Hirnychoho Universytetu. 2021. № 6. P. 142-148.

118. Say J.-B. Traité d'economie politique. Institut COPPET: Paris, 2011. URL :https://surl.lt/ocmpvw .

119. Skliar I., Pedchenko N., Strilec V., Novikova V., Kozmenko Y Assessment of the reforms and programs results of Ukraine's economy sustainable development by means of neural networks. Problems and Perspectives in Management. 2020. Vol. 18(3). P. 81-92.

120. Smith A. An Inquiry into the Nature and Causes of the Wealth of Nations. London: Methuen & Co., Ltd., 1776. URL : https://surl.lu/qipqhu

121. Sombart W. Der moderne Kapitalismus: Erster Band Paperback: German, 2012. 948 p.

122. Strilec V., Prokopenko O. Orlov V. Impact of Covid-19 on the budget security of the national economy: a forecast for Ukraine. *Public and Municipal Finance.* 2020. № 9 (1). P 25-33.

123. Strilets V., Franko L., Dykha M., Ivanov M. and Rybina L. The

influence of innovative development in the EU countries and Ukraine on the competitiveness of national economies: A comparative analysis. *Problems and Perspectives in Management.* 2024. № 22 (2). P 1-16.

124. Strilets V., Frolov S., Datsenko V., Tymoshenko O. and Yatsko M. State support for the digitalization of SMEs in European countries. *Problems and Perspectives in Management.* 2022. № 20 (4). P. 290-305.